

ПАЦИФИСТИТЕ НЕ ПРИЕМАТ ВОЙНАТА, А ПРИЕМЛИВ ЛИ Е ПАЦИФИЗМЪТ?

Нено Димов

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Не приемам за вероятно да съществуват психически нормални, разумни и здравомислещи хора, които да подкрепят войната и изобщо насилието. Но насилието все пак съществува и нещо повече, то е постоянен спътник в живота на Земята. Дали е възможно това да се промени? Пацифистските движения насочват усилията си именно в тази посока и си поставят за цел да избавят човечеството от войната и насилието. Тази статия разглежда различните видове пацифизъм, каквито са абсолютният и условният, максималният и минималният, универсалният и особенят, скептичният и привидният и накрая трансформационният, както и техните разновидности, за да потърси отговор на въпроса „Приемлив ли е пацифизмът?“. Пълното отказване от войната като средство за разрешаване на конфликти, моралното ѝ осъждане, както и осъждането на всяко насилие, неразривното обвързване на мира с достойнството на хората могат да се разглеждат като благороден и възвишен идеал. Дали тези хубави намерения, този възвишен идеал, не са основата на поредна неприложима утопия? И дали нейното практическо прилагане не може да ни доведе до катастрофа?*

Ключови думи: *пацифизъм, видове пацифизъм, морал, етика, война*

ВЪВЕДЕНИЕ

Пацифизмът е пълното отказване от войната като средство за разрешаване на конфликти и приема, че тя, войната, и насилието са морално грешни. Това движение представлява осъждане на всички войни, а мира приема за неразривно свързан с достойнството на хората. Най-общо може да се каже, че пацифизмът има три основни части: философска, морална и религиозна (Kellenberger 1987).

Във философско отношение може би най-старият философ пацифист е основателят на даоизма Лао Дзъ, който казва, че „*няма слава в победата и да възхваляваш нейната злоба е все едно да се радваш на смъртта на хората*“ (Andregg 2018). За съвременната философия идеята за „вечния мир“ на Имануел Кант се появява през XVIII в. Според нея след като е възможно разумно да се определят отношенията вътре в една държава и така се постига вътрешен мир, то би следвало по същия начин да е възможно разумно да се определят отношенията и между различните държави, с което да се постигне външен мир. Залагайки на разума и морала, Кант смята, че няма как войната да бъде избрана пред мира¹.

В морално отношение пацифизмът е отхвърляне на насилието във всички човешки отношения. Това до голяма степен съответства на християнското разбиране за ненасилие. В християнската религия е заложена етиката на любовта, която се съдържа в разказите за живота и думите на Христос. Неговото учение очевидно е несъвместимо с одобрението на войната.

Пацифизмът често се съотнася с идеята за оправдано насилие, даващо моралната основа на справедливата война.² Един от основните въпроси е дали войната може да бъде морално оправдана. Дали, парадоксално, може да се твърди, че война, целяща постигане на мир, в същността си е пацифизъм? Или пацифизмът изобщо отрича войната, чийто основен морален проблем е преднамерено, систематично и масово убиване на хора.

Отговорът на този въпрос не е еднозначен и именно поради това пацифизмът има две основни версии – абсолютна и относителна. Аргументът на първата е, че „*при всички обстоятелства е грешно да се отнема човешки живот*“, а втората се състои в убеждението, че „*злините на войната са почти винаги по-големи, отколкото изглеждат в момента на нейното избухване*“ (Russell 1943).

За да може по-ясно да се изучи пацифизмът, е важно да погледнем по-внимателно неговата цел (мира), както и това, което отрича (войната). Войната обикновено се смята за насилие между държави (Ангелов 2022), а може да се разглежда и като насилствен конфликт между индивиди. От своя страна насилието

нормативно се определя като неправомерно нараняване или вреда. Но това само по себе си допуска, че може да има и правомерно нараняване.

Мирът е състояние на не-война, не-насилие, не-убиване... Тоест е дефиниран предимно като отрицание. Науката за мира е направила разграничение между отрицателен и положителен мир. Първият е липсата на насилие или война, а вторият обхваща отношения на сътрудничество, спокойствие, хармония и пошироките грижи за човешкото процъфтяване, интеграция, състояние на цялост и завършеност, солидарност, взаимно уважение и задоволяване на нуждите (Boersema 2017). Може дори да се каже, че мирът е човешка добродетел и присъща ценност.

Мирът като начин на живот включва ненасилие спрямо себе си и другите и се ръководи от сътрудничество, взаимно уважение, творческо решаване на проблемите, преговаряне на различията и състрадание (Fox 2014). Това разбиране за мир се вписва в етиката на добродетелта, в която миролюбието се свързва със скромност, толерантност и милосърдие.

Отричането на войната може да се разшири с отричането на всяко насилие, като отричане на смъртното наказание, домашното насилие и това над животните, над природата изобщо и прочее. За да се избегне прекаленото разширяване на темата, което крие риск от разводняване, ще се занимаем само с различните видове пацифизъм, отричащ напълно или частично войната или както отбелязах по-горе, абсолютната и условна негова версия.

ВИДОВЕ ПАЦИФИЗЪМ АБСОЛЮТЕН И УСЛОВЕН ПАЦИФИЗЪМ

Абсолютният пацифизъм е максимално, универсално и категорично отхвърляне на насилието и войната. За моралния абсолютизъм моралните принципи са вечни, непроменливи и без изключения. Изхождайки от това разбиране, абсолютният пацифизъм твърди, че войната и насилието винаги са грешни. Или иначе казано, не е допустимо с едни неморални действия да се борим с други – били те много по-неморални. В екстремните си варианти дори отрича идеята за самозащита (Fiala 2014).

Условният пацифизъм е значително по-разнообразен от това да е задължителен само за определена група хора до отхвърляне на определена военна система (Holmes 1999). Ще разгледам шест негови разновидности:

1. Най-близко до абсолютния пацифизъм е този, който се насочва към начина на водене на конкретна война и отхвърлянето на онези средства на воденето на война, които приема за неморални. Този вариант може да изглежда, че се доближава до теорията за справедливата война, но всъщност значително повече се доближава до идеята на абсолютния пацифизъм, защото най-вероятно ще отрече всяко средство за водене на война и по този начин ще достигне до абсолютната ѝ забрана, без последното да се заявява директно.
2. Вторият вариант е този, при който само представителите на определена група или групи хора, които са част от дадени съсловия или представители на определена професия, трябва да бъдат пацифисти. В този случай миролюбието се приема като морален идеал, с който тези, които го изповядват, превъзхождат останалите. При този подход съвсем реална е възможността за осъждане или дори порицание на неизповядващите морала на пацифизма.
3. Следва вариантът, при който конкретна война или конкретна милитаристична политика е обект на отхвърляне от пацифистите. Това е основано на разбирането, че в конкретния случай войната или политиката са неразумни. Но разумни доводи могат да се дават както в подкрепа, така и за отхвърляне на дадена теза. При това разбиране на пацифизма за разумна се приема оценката на ползите и вредите, като също така се приема, че конкретната война или милитаристична политика ще доведе до повече негативни, отколкото позитивни резултати.
4. Политическият пацифизъм е друга разновидност на условния. Привържениците му отхвърлят и се противопоставят на всяка милитаристична политика. Наречени „гълъби“, те нямат ясен ангажимент било към „справедливата война“, било към ненасилието изобщо. По-скоро политически се противопоставят на привържениците на финансирането на военната система, наречени „ястреби“.
5. Условният пацифизъм може да разглежда и войната в трите ѝ етапа – правото на война (*jus ad bellum*), правото във войната (*jus in bellum*) и правото след войната (*jus post bellum*). В първия случай може да бъде отхвърлена властта, която воюва, да се оспори справедливостта на каузата или че не са изчерпани всички останали средства. Във втория случай на прицел на умерените пацифисти може да е положението на невоюващото население, което може да пострада както от самите военни действия, така и от действия на военните (примерно изтезания, изнасилвания и прочее). В третия случай може да се твърди, че всяка война подкопава дългосрочния мир, справедливостта и стабилността.
6. Последният вариант, който ще разгледам, е „либерален пацифизъм“. Има се предвид, че който

изповядва ценностите на либералната демокрация, не трябва да подкрепя войната. В основата на това е идеята, че никой няма право да заповядва на другите да убиват и никой не е оправдан да убива по команда.

Освен разделението на абсолютен и условен съществуват и други варианти. Най-често срещаните са максимален и минимален пацифизъм, универсален и особен, скептичен и привиден и накрая трансформационен.

МАКСИМАЛЕН И МИНИМАЛЕН ПАЦИФИЗЪМ

Разликата при тези две вариации е свързана със степента, видовете и субектите на насилието. Максималният пацифизъм на практика е другото име на абсолютен. Те всъщност не се различават. Минималният пацифизъм разглежда всеки случай поотделно. Той е насочен най-вече към субектите на насилие и конкретните частни случаи. Важно при него е как се дефинира насилието изобщо и войната в частност. Минималният пацифизъм разглежда различни действия, които могат да бъдат описани като „война“. Те могат да варират в диапазона от бунтове до тотална ядрена война. Това включва гражданска война, терористични атаки, хуманитарна намеса, локална война, пълноценен междудържавен конфликт, световна и накрая ядрена война. Минималните пацифисти ще отхвърлят локалните, международните и световните войни по подразбиране. Но това не се отнася за случаите с хуманитарната намеса или гражданските войни. Тук се намесва въпросът с причините за насилието. Съществена трудност пред този вид пацифисти е свързана с ключови ценности като суверенитет и тирания, права на човека и робство и прочее. Както вече казахме, максималните пацифисти ще отхвърлят всеки аргумент, който защитава каквото и да е насилие. Те принципно и безалтернативно се противопоставят на отнемането на живот. Тук можем да разширим тяхното виждане към смъртното наказание, абортите, че дори и яденето на месо. Минималната версия на пацифизма е способна да различава насилник и жертва, като приема за недопустимо насилието над вторите. В това се крие и противопоставянето на войната, при която много невинни (жертви) губят живота си. По същите причини се противопоставят на смъртното наказание и аборта (освен ако не е задължителен за спасяване на живота на майката). Моралното противопоставяне на насилието може да се разшири към всички живи същества със забрана за ядене на месо, защита на животните от жестокост и прочее (Fiala 2018).

УНИВЕРСАЛЕН И ОСОБЕН ПАЦИФИЗЪМ

Моралният въпрос, пред който се изправят тези две разновидности на пацифизма, е дали всеки е длъжен да е пацифист, или е въпрос за личен избор. Няма да е изненада, че в универсалния си вид тази версия на пацифизма не се различава особено от абсолютен и маскирания, защото абсолютизмът е неограничена тотална власт, независимо дали се отнася до човек, или идея. Той не познава нюанси и изключения. Затова и универсалният пацифизъм приема, че след като войната е грешна по принцип, то тя ще е грешна без изключение и за всички. Това включва от системата, предизвикала войната, до войниците, участващи в нея. Особената форма на пацифизма се придържа към идеята, че изборът е личен, и не съди войниците, а в най-крайния си вариант не съди и самата военна система. Това много се доближава до идеята, че пацифизмът се изисква само от определени професии и/или хора. Разликата е в начина, по който се приема ненасилието, а именно дали е морална необходимост, или просто е морално позволено. За универсалиите отговорът е лесен – войната и насилието са зло, следователно пацифизмът е морално необходим (задължителен). Това обаче не се отнася до особения вариант. Тя дава правото на пацифиста да не използва насилие (да не участва във война например), но заедно с това не осъжда онези, които го правят при определени условия (отново разграничавайки жертва и насилник). В частност човек може да възприеме един вид „личен пацифизъм“, който не е необходимо да се прилага универсално. Тоест убеждението се свежда до личен избор. Даден индивид може да приеме, че това е правилно и да избере да е (личен) пацифист, като същевременно проявява толерантност към други, които не правят същия избор (Reitan 2000).

СКЕПТИЧЕН И ПРИВИДЕН ПАЦИФИЗЪМ

Както казах в началото, мирът е състояние на не-война, не-насилие, не-убиване... Тоест пацифизмът е дефиниран предимно като отрицание, което ни казва какво не трябва да правим. Това може да се определи като скептична позиция. Чейни Райън³ смята, че подкрепящите убийството не могат да аргументират тази своя позиция с никакъв убедителен аргумент (Ryan 1983). Това твърдение веднага намира морална опозиция във въпроса с убийството при самозащита. След като жертвата е убита нападателя, то означава, че вторият не е осъществил агресивното си намерение. Така убийството при самозащита се оказва непропорционално на нанесената вреда, защото жертвата не е била убита, докато самата тя извършва убийство. В този случай

скептичният пацифизъм не оправдава действието на жертвата, защото приема, че не са били изчерпани всички други възможности преди да се стигне до насилие. За тях винаги съществуват по-хуманни средства, които могат да решат конфликта преди да се стигне до насилие. Пренесен на по-широка плоскост, този подход критикува милитаризма и подкрепата на войната. Това може да се разглежда и като политически пацифизъм, който приема, че правителствата не заслужават доверието на гражданите си, когато пропагандират война, защото те, правителствата, укриват истината. Опора за тази своя позиция скептичните пацифисти намират в твърдението, че исторически погледнато правителствата манипулират, а защо не директно лъжат, за да подтикнат гражданите си към война (Fiala 2010). По този начин на правителството се вменява задължението да докаже необходимостта от извършването на неморалното действие война, което включва в себе си доказване, че всички алтернативи са изчерпани. От една страна, връщайки се към случая със самозащитата, се оказва, че действието е оправдано едва когато вече е невъзможно, от друга, се допуска, че при определени извънредни обстоятелства и убедителни доказателства, въпреки че е грешна, войната е оправдана. Второто може да се определи като привиден пацифизъм.

ТРАНСФОРМАЦИОНЕН ПАЦИФИЗЪМ

Под това се разбира стремеж към фундаментална културна промяна, водеща към отхвърляне на насилието и войната. Това този вид пацифисти искат да постигнат, като насочват усилията си към изграждане на психологическа, социална и морална чувствителност, недопускаща насилие. Целта е чрез реформиране на образователните и културните практики да се изгради свят, в който войната да е останка от минала, по-малко цивилизована епоха (Fiala 2018). Такава практика можем да видим в учението на християнството, което казва: „ако някой те удари по едната буза, предложи му и другата. Ако ти отнеме връхната дреха, остави му и ризата си“ (Евангелие на Лука 6:29). В по-ново време пример може да се даде с онази част от феминизма, която е основана на етиката на грижите. Нейните привърженици се противопоставят на онези мъжки разбирания, които са характерни за войнстващите култури, а именно „митологията“ за мъжествения справедлив воин, готов на саможертва и героична смърт (Ruddick 1995).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Както видяхме, има много видове пацифизъм, минаващи от абсолютна крайност, през различни морални оправдания и извинения и накрая достигащи до идеята за формиране на цяла нова цивилизационна култура. В крайна сметка пресечна точка на всички тези течения е да се замени реалният свят, в който живеем, с някакъв по-добър, идеален. Това изцяло попада в сферата на утопиите. Буквално утопията е място (или в по-общото разбиране – идеал), което не съществува (от древногръцки). Абсолютният пацифизъм напълно се покрива с идеята за непостижим идеал, което го прави категоричен представител на утопичните идеи. Идеалният мир изисква идеални държави, населявани от идеални хора, които да притежават идеална разумност и алтруизъм, както и манталитет, водещи до спонтанно отсъствие на нужда от външна защита (Griffith 1939). Пацифизмът е неприложим като всички други утопии, които си поставят за цел да заменят реалния свят с някакъв идеален.

Идеята, че всички нации на земята едновременно могат да се откажат от войната, агресията и използването на сила, изглежда логична и дори юридически приложима, но има една голяма и непреодолима слабост, която е психологическа.

Ние, хората, се отнасяме към себеподобните с относително добре балансирано доверие и недоверие, увереност и страх. Същото се отнася и за връзките между човешките групи, като дори можем да заявим, че при тези взаимоотношения страхът е повече, доверието по-малко. Причина за това е, че групите като цяло са по-малко етични от индивида. Разумно погледнато, това е разбираемо, защото в нашата природа има както добродетели, така и пороци. Съотношението между тях е достатъчно променливо, че да предизвика както доверие, така и страх. Социалната основа на живота ни предполага да имаме доверие помежду си и ние сме се научили на него, защото в противен случай социалният живот би бил унищожен. Но също така проникателното и продължително натрупване на опит е показало, че ако доверието е доведено до крайност, то съвсем възможно е да предизвика агресия и да подтикне към нечестност. Тоест ние сме в постоянен сблъсък с две сили. От едната страна са страховете, комплексите, несигурността, които могат напълно да унищожат склонността ни да се доверяваме. От другата са твърденията, че хората са склонни да бъдат това, за което ние ги мислим, че са надеждни само когато им вярваме, че обичат само когато са обичани. Привържениците на това мислене винаги се стремят не просто да укрепят силите на добродетелта, но и да преодолеят всяко развитие на злото, което не е осъзнало и овладяло този възглед. Резултатите от подобен тип философия можем да видим многократно назад в историята. Нека само припомним католическата инквизиция или европейските тоталитарни режими от XX в.

Тези, които подкрепят каузата на пацифизма, на отсъствието на несъпротива и на взаимно доверие, настояват, че ако една нация реши да се разоръжи, с което да демонстрира доверие към другите, то тя успешно може да подтикне своите съседи към същото доверие, а оттам и към разоръжаване. На практика това е точно противоположното на базисната концепция за национална мощ (Денчев 2018; Ангелов 2024). Най-яркият пример за абсолютната безпочвеност на това твърдение е разиграният вариант между британския премиер и пацифист Невил Чембърлейн и германския канцлер Адолф Хитлер на срещата в Мюнхен през 1938 г. Прословутият документ „*Мир за нашето време*“⁴ трябва да предотврати избухването на нова война в Европа. Това е епилог на последователната британска „политика на умиротворяване“, започната след Първата световна война, която цели с политически, икономически и териториални отстъпки да се избегне въоръжен конфликт. Успоредно с това протича и процес на разоръжаване, който трябва да спечели доверието на съседните държави. По повод документа „*Мир за нашето време*“ Уинстън Чърчил⁵ се обръща към премиера с пророчески думи: „*Вие имате да избирате между войната и позора. Вие избрахте позора. Но вие ще получите и войната!*“. Всъщност пацифистката политика, наложена след Първата световна война, до голяма степен е в основата на катастрофата, до която ни доведе Втората световна.

Защитата на живота, на достойнството и на собствеността ни е неизменно право.⁶ Нима не е естествено към това да добавим борбата с робството, с тиранията и за свободата... Още св. Августин от Хипо⁷ определя войната като справедлива, когато каузата, за която се води, е справедлива. В наше време това е развито в теорията за „*Справедливата война*“, която се основава на справедлива кауза. Именно тя, Справедливата война, е моралният отговор на Пацифизма.

БЕЛЕЖКИ

¹ Трябва да отбележим, че самият Кант определя тази своя теория като утопична.

² Теорията за справедливата война е етична рамка, използвана за определяне кога е допустимо да се води война. Тя е обвързана със „*справедливата кауза*“, която може да е борбата за свобода, за защита на достойнството, защита на фундаменталните човешки права и прочее.

³ Старши научен сътрудник в Института по етика на Оксфордския университет.

⁴ Известно и като Мюнхенско споразумение, то изпълнява претенции на Германия за анексиране на части от Чехословакия, с което Чембърлейн се надява да не се стигне до война.

⁵ Британски политик и държавник, премиер на Великобритания по време на Втората световна война, единствената държава, воювала с Хитлер през целия период на конфликта.

⁶ Общото събрание на ООН през 1948 г.; още в първия параграф се казва, че „*признаването на човешкото достойнство на всички хора е в основата на справедливостта и мира в света*“.

⁷ Св. Августин от Хипо е една от най-важните личности в развитието на западното християнство.

ЛИТЕРАТУРА

Ангелов, Г. (2022). *Държавност и национална сигурност*. София: Военно издателство, 208 с. ISBN 978-954509-584-9.

Ангелов, Г. (2024). Някои аспекти на националната мощ на съвременната държава. *Национална сигурност*, с. 15–21, ISSN 2682-941X; ISSN 2682-9983.

Денчев, Стоян, Грудни Ангелов (2018). Базова концепция за националната мощ. – В: *Сборник научни доклади от годишна научна конференция на факултет „Национална сигурност и отбрана“, 17–18 май 2018 г.* София: Военна академия „Г. С. Раковски“, I Ч., с. 13–19, ISBN 978-619-7478-05-1.

Andregg, M. (2018). 48th Annual ISCSC Conference Soochow University, Suzhou, China June 15–17, 2018. Proceedings: How to Escape Thucydides's Trap: A Dialogue Among Sages. *Comparative Civilizations Review*, (79), pp. 114–129, ISSN 0733-4540.

Boersema, D. (2017). *Positive and Negative Peace*. The Routledge Handbook of Pacifism and Nonviolence, Andrew Fiala (ed.). New York: Routledge, ISBN 9781138194663.

Fiala, A. (2010). *Public War. Private Conscience: The Ethics of Political Violence*. London: Continuum, ISBN 9781441182586.

Fiala, A. (2018). The Pacifist Tradition and Pacifism as Transformative and Critical Theory. *The Acorn* 18 (1), 5–28.

Fiala, A. (2018). *Transformative Pacifism: Critical Theory and Practice*. Bloomsbury Publishing, ISBN 9781350039209.

Fiala, A. (2014). Contingent Pacifism and Contingently Pacifist Conclusions. *Journal of Social Philosophy*, 45(4), ISSN 1467-9833.

Fox, M. Allen (2014). *Understanding Peace: A Comprehensive Introduction*. New York/London: Routledge. ISBN 10 0415715709.

Griffith, G. O. (1939). Absolute Pacifism. *Baptist Quarterly*, 9(8), pp. 468–474, ISSN 2056-7731.

Holmes, R. (1999). Pacifism for Nonpacifists. *Journal of Social Philosophy*, ISSN 1467-9833.

Kellenberger, J. (1987). A Defense of Pacifism. *Faith and Philosophy*, 4(2), pp. 129–148, ISSN 2153-3393.

Reitan, E. (2000). Personally Committed to Nonviolence: Toward a Vindication of Personal Pacifism. *The Acorn* 10 (2), 30–41.

- Ruddick, S. (1995). *Maternal Thinking: Toward a Politics of Peace*. Boston Boston: Beacon Press, ISBN-10 0807014095.
- Russell, B. (1943). The Future of Pacifism. *The American Scholar* 13, no. 1, ISSN 00030937.
- Ryan, C. (1983). Self-Defense, Pacifism and Rights, *Ethics* 93, 508-24, ISSN 0014-1704.

REFERENCES

- Andrejg, M. (2018). 48th Annual ISCS Conference Soochow University, Suzhou, China June 15–17, 2018. Proceedings: How to Escape Thucydides's Trap: A Dialogue Among Sages. *Comparative Civilizations Review*, (79), pp. 114–129, ISSN 0733-4540.
- Angelov, G. (2022). *Darzhavnost i natsionalna sigurnost*. Sofia: Voenna izdatelstvo, 208 s. ISBN 978-954-509-584-9.
- Angelov, G. (2024). Nyakoi aspekti na natsionalnata mosht na savremennata darzhava. *Natsionalna sigurnost*, s. 15–21, ISSN 2682-941X; ISSN 2682-9983.
- Boersema, D. (2017). *Positive and Negative Peace*. The Routledge Handbook of Pacifism and Nonviolence, Andrew Fiala (ed.). New York: Routledge, ISBN 9781138194663.
- Denchev, Stoyan, Grudi Angelov (2018). Bazova kontseptsia za natsionalnata mosht. – V: Sbornik nauchni dokladi ot godishna nauchna konferentsia na fakultet „Natsionalna sigurnost i obrana“, 17–18 may 2018 g. Sofia: Voenna akademija „G. S. Rakovski“, I Ch., s. 13–19, ISBN 978-619-7478-05-1.
- Fiala, A. (2010). *Public War. Private Conscience: The Ethics of Political Violence*. London: Continuum, ISBN 9781441182586.
- Fiala, A. (2018). The Pacifist Tradition and Pacifism as Transformative and Critical Theory. *The Acorn* 18 (1), 5–28.
- Fiala, A. (2018). *Transformative Pacifism: Critical Theory and Practice*. Bloomsbury Publishing, ISBN 9781350039209.
- Fiala, A. (2014). Contingent Pacifism and Contingently Pacifist Conclusions. *Journal of Social Philosophy*, 45(4), ISSN 1467-9833.
- Fox, M. Allen (2014). *Understanding Peace: A Comprehensive Introduction*. New York/London: Routledge. ISBN 10 0415715709.
- Griffith, G. O. (1939). Absolute Pacifism. *Baptist Quarterly*, 9(8), pp. 468–474, ISSN 2056-7731.
- Holmes, R. (1999). Pacifism for Nonpacifists. *Journal of Social Philosophy*, ISSN 1467-9833.
- Kellenberger, J. (1987). A Defense of Pacifism. *Faith and Philosophy*, 4(2), pp. 129–148, ISSN 2153-3393.
- Reitan, E. (2000). Personally Committed to Nonviolence: Toward a Vindication of Personal Pacifism. *The Acorn* 10 (2), 30–41.
- Ruddick, S. (1995). *Maternal Thinking: Toward a Politics of Peace*. Boston Boston: Beacon Press, ISBN-10 0807014095.
- Russell, B. (1943). The Future of Pacifism. *The American Scholar* 13, no. 1, ISSN 00030937.
- Ryan, C. (1983). Self-Defense, Pacifism and Rights, *Ethics* 93, 508-24, ISSN 0014-1704.

PACIFISTS DO NOT ACCEPT WAR, BUT IS PACIFISM ACCEPTABLE?

Abstract: *I do not consider it is likely that there are mentally normal, sane and sane people who would support war and violence in general. But violence exists, and more, it is a constant companion in life on Earth. Is it possible to change this? Pacifist movements direct their efforts in this direction and set themselves the goal of freeing humanity from war and violence. This article examines the different types of pacifism, such as absolute and conditional, maximal and minimal, universal and particular, skeptical and apparent, and finally transformational, as well as their varieties, to seek an answer to the question “Is pacifism acceptable?”. The complete rejection of war as a means of resolving conflicts, its moral condemnation, as well as the condemnation of all violence, the inextricable connection of peace with the dignity of people can be seen as a noble and lofty ideal. Are these good intentions, this lofty ideal, not the basis of yet another inapplicable utopia? And may not its practical application lead us to disaster?*

Keywords: *pacifism, types of pacifism, morality, ethics, war*

Neno Dimov, PhD

University of Library Studies and Information Technologies
E-mail: dimov.neno@gmail.com